

П. П. Мазурок,

д. е. н., професор, в. о. директора,

Криворізький економічний інститут ДВНЗ “Криворізький національний університет”

А. Ю. Шахно,

старший викладач,

Криворізький економічний інститут ДВНЗ “Криворізький національний університет”

УМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО РИНКУ ПРАЦІ УКРАЇНИ ПІД ВПЛИВОМ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

CONDITIONS AND FACTORS OF MODERN LABOUR MARKET UKRAINE UNDER THE INFLUENCE OF GLOBALIZATION

У статті розглядаються основні умови та чинники розвитку сучасного ринку праці України та особливості його формування в умовах глобальних викликів сьогодення. Досліджено напрями впливу глобалізації на соціально-трудову сферу, особливості державного регулювання ринку праці та запропоновано заходи державної політики щодо прискореного впровадження системних реформ у країні, регулювання трудових міграцій, що дасть змогу певною мірою протистояти негативним наслідкам глобалізації.

This article discusses the basic conditions and factors of the modern labor market in Ukraine and especially its formation in global challenges. Directions effects of globalization on social and labor issues, especially the state regulation of the labor market and proposed public policy measures to accelerate the implementation of systemic reforms in the country, the regulation of labor migration to allow a certain extent with the negative consequences of globalization.

Ключові слова: ринок праці, зайнятість, безробіття, людський капітал, міграційні процеси, регулювання зайнятості, глобалізація.

Key words: labor market, employment, unemployment, human capital, migration, employment regulation, globalization.

ВСТУП

Характерною особливістю ХХІ століття стала поява у світовій економіці такого явища, як глобалізація. На сьогодні немає держави, спроможної уникнути впливу цього процесу на ті чи інші сфери суспільного життя. Економічна глобалізація серед загальносвітових тенденцій є найбільш істотною і визначальною щодо перспектив якісно нових змін щодо ринку праці. В Україні вплив глобалізації на ринок праці проявляється дещо інакше, ніж в інших державах. Це спричинено процесами трансформації України у незалежну державу та недорозвиненістю ринку праці, який не встиг адаптуватися до умов функціонування в конкурентному середовищі. Саме тому даній проблематиці присвячено багато наукових праць.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Метою статті є дослідження умов та чинників розвитку сучасного ринку праці України під впливом посилення глобалізаційних процесів. Відповідно до поставленої мети в процесі дослідження будуть сформульовані висновки та запропоновані шляхи щодо прискорення впровадження системних реформ у країні.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанням впливу процесів глобалізації на розвиток ринку праці приділялося багато уваги у працях видатних зарубіжних вчених, серед яких варто виділити Р.С. Піндайка, С. Фішера і таких вітчизняних науковців, як А.М. Колот, Е.М. Лібанова, С.В. Сіденко, О.А. Грішнова, І.А. Петрова, А.С. Лісого, О.Ф. Новікова та ін.

Однак в умовах сьогодення проблеми ринку праці для України залишаються актуальними і спонукають дослідників неодноразово повертатися до цієї теми. Особливо гостро стоять питання, що стосуються вивчення функціонування ринку праці в умовах глобальних викликів, а також врахування тенденцій та особливостей прояву глобалізаційних процесів з метою вироблення ефективних регулювальних механізмів та підходів, що є дуже важливо для України на сучасному етапі її розвитку. Саме цим і пояснюється актуальність обраної теми наукової статті.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасна глобалізація висуває нові вимоги до робочої сили з точки зору її кваліфікації, загальноосвітнього рівня, мобільності, оскільки “людський фактор” є центральним елементом нової моделі постіндустріального розвитку.

З одного боку, глобалізація відкриває нові економічні можливості завдяки технологіям, інвестиціям та торгівлі, а з іншого — виникають суперечності щодо якості економічного зростання та його соціальних наслідків для суспільства та людського розвитку.

Одним з напрямів впливу глобалізації на Україну є її членство у різних міжнародних організаціях. Україна є однією з країн-засновниць Організації Об'єднаних Націй. Після проголошення незалежності участь у діяльності ООН було визначено одним із пріоритетних напрямів зовнішньої політики нашої держави.

Першою спеціалізованою установою ООН стала Міжнародна організація праці (1946 рік). Україна як рівноправний член міжнародного співтовариства бере активну участь у діяльності МОП з 1954 року. Співпраця МОП з Україною за роки її незалежності стала системною та динамічною і спрямована на ратифікацію й практичне впровадження конвенцій МОП та сприяння гармонізації національного законодавства з міжнародними трудовими нормами МОП та європейськими стандартами; реформування трудового законодавства і підтримку реформ у сфері соціального страхування та соціального забезпечення; розроблення та реалізацію програм забезпечення зайнятості, в тому числі молоді, інвалідів, осіб, постраждалих від торгівлі людьми; реформування статистики праці; сприяння формуванню і підвищенню ефективності адміністрації праці та її складових, у тому числі таких інституцій: державна інспекція праці, органи державного нагляду у сфері охорони праці, служба посередництва і примирення [1].

Результатом діяльності МОП в Україні за роки її незалежності є понад 20 проектів технічного співробітництва, об'єднаних у 3 широкомасштабні програми, найбільшими з яких стали Програми гідної праці, що є частиною UNDAF (Рамкова програма допомоги ООН) та Цілей розвитку тисячоліття. Перша з них була реалізована у 2006—2007 роках. За допомогою соціального діалогу вона ста-

ла ключовим елементом державної соціальної політики, програм дій багатьох організацій профспілок та роботодавців, охопила основні сфери ринку праці, в тому числі сприяння зайнятості, викоренення дитячої праці та запобігання торгівлі людьми, реформування системи трудового законодавства та соціального забезпечення, посилення превентивної культури охорони праці тощо [2].

Україна має статус країни з ринковою економікою, з 2008 року є членом Світової Організації Торговлі (СОТ) та спрямовує свої зусилля стати членом ЄС. Інтеграційні процеси, що відбуваються останнім часом в Європі, висувають підвищені вимоги для держав, які вступають у Європейське Економічне Співтовариство. Накопичений людський капітал держави є одним з чинників, які визначають рівень розвитку країни в процесі міжнародної інтеграції.

У 2011 році за офіційними даними Human Development Reports (Доповідь про розвиток людини) Програми розвитку ООН у рейтингу індекс людського розвитку України перевищує середній рівень серед аналізованих 187 країн світу і дорівнює 0,729, що ставить країну на 76 місце в рейтингу [3]. Але серед країн з високим рівнем людського розвитку та серед країн Європи та Центральної Азії ІЛР України нижчий за середній показник — 0,751.

При цьому наша країна втратила 7 позицій у порівнянні з попереднім 2010 роком (займала 69 місце). На тлі глобальних змін досягнення України виглядають достатньо сумнівно. За даними останнього звіту, індекс не досяг навіть значення 1990 р. (45 місце) [3]. У міжнародному рейтингу місце України за індексом людського розвитку (ІЛР) змінювалось з 45 (1990 р.) до 102 (1995 р.) серед 174 країн, до 76 (2005 р.) серед 177 країн та до 69 (2010 р.) серед 169 країн світу. Динаміка зміни індексу людського розвитку (ІЛР) в Україні представлена в табл. 1.

Як видно з даних табл. 1, індекс людського розвитку України за період 1990—2011рр. підвищився на 3,11%, але, в основному, за рахунок освітньої складової — підвищення середньої тривалості навчання на 24,18%. Валовий національний дохід у розрахунку на одну особу (у дол. США), навпаки, зменшився на 30,84%, а очікувана тривалість життя при народженні зменшилась на 1,72%, що є негативною тенденцією.

Поряд з інтеграцією України в світове співтовариство глобалізація безпосередньо впливає на національний ринок праці, спричиняючи його трансформації. Одним з проявів впливу є зміна структури зайнятості населення. Як свідчить статистика, у 2010 році чисельність зайнятих у промисловості скоротилась на 2,61% (у порівнянні з 2005 р.), у сільському господарстві — на

Таблиця 1. Динаміка зміни індексу людського розвитку в Україні за період 1990—2011 рр. [3]

Роки	Очікувана тривалість життя при народженні, років	Очікувана тривалість навчання, років	Середня тривалість навчання	ВНД в розрахунку на одну особу, за ПКС у дол. США	Значення ІЛР
1990	69,7	12,4	9,1	8928	0,707
1995	67,8	11,9	10,4	4153	0,644
2000	67,4	12,9	10,7	3882	0,649
2005	67,9	14,2	11,1	5976	0,696
2010	68,6	14,6	11,3	6535	0,710
2011	68,5	14,7	11,3	6175	0,729
2010/1990 (темпл. приросту, %)	-1,58	17,74	24,18	-26,80	2,55
2011/1990 (темпл. приросту, %)	-1,72	18,55	24,18	-30,84	3,11

4,01%, та зросла у таких галузях, як торгівля та сфера обслуговування (на 3,65%), надання послуг підприємствам, операції з нерухомістю (на 1,02%) (табл. 2, рис. 1).

Отже, внаслідок впливу глобалізації та технологічної революції в соціально-економічній сфері країни відбуваються фундаментальні зрушення, проявом яких є зниження частки виробничого сектора і зростання сектора послуг. Зазначені зрушення приводять до змін у структурі й характері зайнятості, значно впливають на стан ринку праці, формують нові тенденції його розвитку.

Паралельно на ринку праці відбувається зміна структури попиту на робочу силу (табл. 3). У 2010 році поряд з професіоналами (питома вага у порівнянні з 2000 роком зросла на 5,3%) та працівниками сфери торгівлі та послуг (7,2%) зросла питома вага попиту на найпростіші професії (на 9,5%), що свідчить про потребу економіки в "робочих руках".

Даний факт став результатом підвищення рівня освіти населення: кількість випускників вищих навчальних закладів III та IV рівнів акредитації порівняно з 2000 роком зросла на 270,1 тис. осіб (98,72%), відповідно випуск кваліфікованих робітників професійно-технічних навчальних закладів знизився на 19,4 тис. осіб (7,27%) та вищих навчальних закладів I — II рівнів акредитації — на 37,6 тис. осіб, що становить 25,3% (табл. 4) [4].

Тобто, з одного боку, спостерігаємо позитивний вплив на економіку та ринок праці, а з іншого — дефіцит простої праці.

Проявом глобалізації є постійний і масштабний рух робочої сили та капіталу як в Україну, так і з неї. Україна є однією з найбільших країн-донорів робочої сили в Європі. Зовнішня трудова міграція стала об'єктивною реальністю сьогодення. Про це свідчить великий потік робочої сили за кордон. За результатами обстеження трудової міграції 2008 р. Українського центру соціальних реформ, чисельність

Таблиця 2. Динаміка структури зайнятості населення України за видами економічної діяльності [4]

Сфери	Рівні												Темп приросту 2010 року до 2005, %
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Промисловість	4071	3949	4084,9	3947	3975	3924	3871,4	3948	3946,9	3737	3484,9	3738	-15,08
Сільське, лісове господарство	3988	3928	3813,8	3733	3484,1	3629	3388,1	3379	3111	3130	3084,9	3127	-22,37
Торгівля, інформаційно-комунікаційна	4075	3618	4005,9	3934	4044,4	3933	4144,4	4142	4079,3	3942	4001	3734	11,75
Будівництво	948,3	425	985,1	478	1000,2	486	1040,4	488	1042,9	479	946	485	9,06
Транспорт, зв'язок	1488	477	1404,3	628	1451,9	628	1405,3	498	1347,9	627	1385,7	628	-8,77
Державні управління	1029	498	1011,7	498	1004,4	498	1007,3	498	1008,6	504	1023,9	498	13,94
Освіта	1084	487	1080,5	615	1088,7	615	1100,4	612	1088,4	641	1088,3	628	1,28
Сфера послуг	1357	426	1386,7	624	1359	620	1369,9	423	1348,1	628	1341,4	642	-4,12
Культурні, розважальні та інші	1029	498	1011,7	498	1004,4	498	1007,3	498	1008,6	504	1023,9	498	13,94
Фінансово-кредитна	1479	428	1471,9	427	1471,9	427	1471,9	427	1471,9	427	1471,9	427	0,00
Всього	20840	108	20738,4	100	20804,7	100	20722,3	100	20690,5	100	20686	100	-2,08

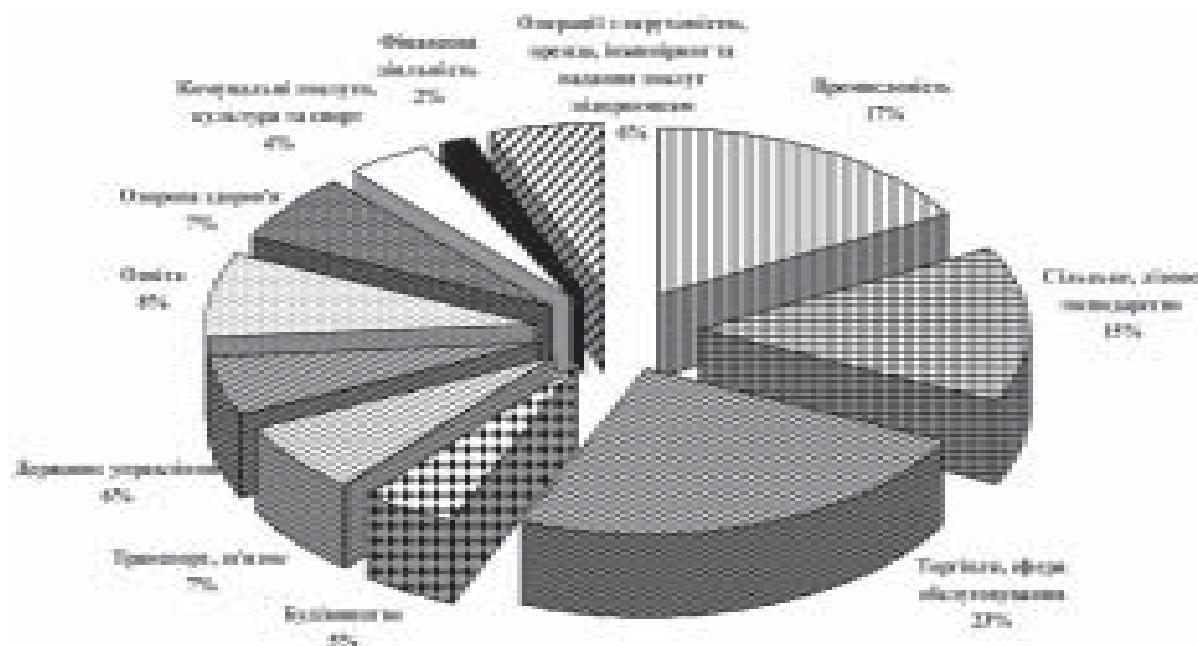

Рис. 1. Структура зайнятості населення України за видами економічної діяльності у 2010 році

громадян, які впродовж трьох з половиною років хоча б один раз виїздили за кордон з метою працевлаштування становила майже 1,5 млн або 5,1% населення працездатного віку [5].

За даними сектора етнічнонаціональних досліджень Інституту народознавства НАН України, за кордоном працює 4,5 млн громадян України. Більшість з них працює на "брудних" роботах, які

відмовляються виконувати громадяни даних країн. Таким чином, Україна втрачає свій трудовий потенціал (табл. 5).

Найбільша частка українських трудових мігрантів знаходиться на Кіпрі, у Лівії та Греції — країнах з високим рівнем життя населення та сприятливими умовами для мігрантів. Одними з основних причин, які спонукають населення України шукати роботу за кордоном, є: незадоволеність заробітною платою, відсутність роботи за фахом за місцем проживання, відсутність за місцем проживання будь-якої роботи тощо.

Таблиця 3. Динаміка потреби підприємств у працівниках за професійними групами у 2000—2010рр. [4]

Рік	Обл. потреби	Всього	у тому числі за професійними групами								
			інженери, технічні спеціалісти, економісти, юристи, літературознавці	професійні працівники	фахівці	технічні працівники	громадянська служба та інші	спеціалізовані працівники в сільському господарстві, лісовому господарстві, рибальстві та полюванні	спеціалізовані працівники в промисловості	робітники з обслуговування, транспорту та зв'язку, інформації та комунікацій, розважальних, культурних, освітніх та інших послуг	інші професії
2000	тис. осіб	89,2	3,2	8,0	6,9	8,8	3,8	8,8	22,1	18,2	4,1
	%	100,0	4,7	8,8	9,2	12,2	3,1	12,2	28,7	23,8	6,6
2001	тис. осіб	96,9	4,2	9,2	9,2	12,2	4,8	12,2	22,2	22,2	6,7
	%	100,0	4,3	9,5	9,5	12,6	5,0	12,6	22,8	22,8	6,9
2002	тис. осіб	123,9	6,2	12,9	12,2	2,3	6,8	1,7	44,7	27,8	8,7
	%	100,0	5,0	10,4	9,8	1,9	5,5	1,4	36,1	22,5	7,0
2003	тис. осіб	131,8	8,0	15,1	15,8	2,6	7,5	1,8	48,8	28,4	10,8
	%	100,0	6,1	11,4	12,0	1,9	5,7	1,3	37,1	21,5	8,2
2004	тис. осіб	146,3	10,3	16,9	15,3	4,4	9,9	2,0	52,4	28,8	16,1
	%	100,0	7,0	11,6	10,5	3,0	6,8	1,4	35,8	19,7	11,0
2005	тис. осіб	184,6	12,7	18,6	17,4	5,1	12,4	2,3	58,8	28,6	22,3
	%	100,0	6,8	10,0	9,4	2,7	6,7	1,2	31,9	15,5	12,1
2006	тис. осіб	178,3	10,8	14,3	15,4	9,2	14,3	1,9	58,7	33,4	24,2
	%	100,0	6,0	8,0	8,6	5,2	8,0	1,1	32,9	18,7	13,5
2007	тис. осіб	189,7	11,1	18,3	15,8	8,4	18,1	3,4	48,8	35,7	23,1
	%	100,0	5,8	9,7	8,3	4,4	9,5	1,8	25,8	18,8	12,2
2008	тис. осіб	91,1	7,8	10,9	12,1	3,8	8,4	8,8	28,1	14,4	12,6
	%	100,0	8,6	12,0	13,3	4,2	9,2	9,6	30,8	15,8	13,9
2009	тис. осіб	83,8	6,3	10,9	9,2	2,4	8,0	8,7	11,4	7,1	18,0
	%	100,0	7,5	13,0	10,9	2,9	9,5	10,4	13,6	8,5	21,5
2010	тис. осіб	83,9	3,7	8,0	7,4	2,3	7,9	8,7	13,2	7,8	9,9
	%	100,0	4,4	9,5	8,8	2,8	9,4	10,4	15,7	9,3	11,8
Темп приросту загальної потреби професійних груп працівників 2010 / 2000, %			4,2	9,5	7,8	2,7	7,2	8,1	19,1	11,4	9,1

Таблиця 4. Динаміка випускників навчальних закладів України у 2000—2010 роках

Роки	Випускники навчальних закладів				Професійно-технічні навчальні заклади	
	Випущено фахівців, тис. осіб				Випущено кваліфікованих робітників, тис. осіб	Темп приросту, %
	I–II рівні акредитації	Темп приросту, %	III–IV рівні акредитації	Темп приросту, %		
2000/01	148,6		273,6		266,8	
2001/02	147,5	-0,74	312,8	14,33	278,8	4,50
2002/03	155,5	5,42	356,7	14,03	282,4	1,29
2003/04	162,8	4,69	416,6	16,79	275,6	-2,41
2004/05	148,2	-8,97	316,2	-24,10	283,4	2,83
2005/06	142,7	-3,71	372,4	17,77	286,6	1,13
2006/07	137,9	-3,36	413,6	11,06	289,3	0,94
2007/08	134,3	-2,61	468,4	13,25	285,1	-1,45
2008/09	118,1	-12,06	505,2	7,86	269,6	-5,44
2009/10	114,8	-2,79	527,3	4,37	239,4	-11,20
2010/11	111	-3,31	543,7	3,11	247,4	3,34
Абсолютний приріст (2010 / 2000 р.), тис. осіб	-37,6		270,1		-19,4	
Темп приросту 2010 року до 2000, %	-25,30		98,72		-7,27	

Таким чином, аналіз існуючих тенденцій міграції робочої сили дає підстави стверджувати, що заданих обставин для економіки країни трудова міграція є позитивним фактором, що зменшує напругу на внутрішньому ринку праці, знижує показники безробіття. Однак міграційний потік українців за кордон занадто великий, що негативно впливає на демографічну ситуацію, втрату інтелектуального капіталу країни.

Отже, виникає необхідність формування виваженої державної політики щодо регулювання трудових міграцій. Дії держави мають бути спрямовані передусім на:

— захист прав громадян, які працюють за кордоном;

— розвиток організованої та безпечної внутрішньої міграції громадян в інтересах задоволення потреб ринку праці України та як альтернативи виїзду на заробітки за кордон;

— створення умов для скорочення виїзду на заробітки за кордон;

— заохочення повернення мігрантів на батьківщину шляхом максимального використання результатів трудової міграції в інтересах розвитку.

Тільки створення необхідних соціально-економічних і правових умов життя населення надасть можливість повернути міграційні потоки в цивілізоване русло та змусить їх працювати на розвиток вітчизняної економіки.

Стабільний розвиток країни в сучасних умовах глобалізації неможливий без взаємодії з транснаціональними корпораціями. Транснаціональні корпорації значно поглибили рівень взаємозалежності між країнами, інтенсифікувавши процес міжнародного поділу праці, спеціалізації та кооперації національних економік.

Сфера діяльності ТНК на сьогоднішній день розповсюджується майже на всі країни світу та галузі економіки. Україну, хоч і відносно молоді державу, також не оминув процес транснаціоналізації. Однак, на сучасному етапі Україна, як приймаюча ТНК країна, не посіла належного місця в їх діяльності. Незважаючи на певні природні переваги, вона має один із найнижчих показників залучення прямих іноземних інвестицій серед країн Центральної та Східної Європи, СНД. Прямі іноземні інвестиції за тринадцять років незалежності становили лише 5,3 млрд дол. Наприклад, Чехія за такий час отримала понад 20 млрд дол. Щорічні інвестиції в Польщу становлять 4—5 млрд дол., тоді як в Україну — 0,5 млрд. За обсягами іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану [7].

Серед компаній, які вклали прямі закордонні інвестиції в українську економіку, провідне положення займають американські корпорації. За останні 10 років їх прямі капіталовкладення досягли 898 млн дол. (16,8% від загального обсягу ПЗІ залучених до України). За компаніями США йдуть інвестори з Кіпру — 603 млн дол. (11,3%), Великої Британії — 511 млн дол. (9,6%), Нідерландів — 399 млн дол. (7,5%), Британських Віргінських островів — 337 млн (6,3%), Російської Федерації — 323 млн (6,0%), Німеччини — 312 млн (5,8%), Швейцарії — 312 млн (5,1%), Австрії — 273 млн (3,9%), Республіки Корея — 171 млн (3,2%) [6].

Україна як промислова держава транснаціональним корпораціям не цікава. Такий висновок можна зробити проглянувши список глобальних корпорацій, представлених на вітчизняному ринку: Coca-Cola, Samsung, Toyota, Nestle, Nokia, Metro Cash&Carry, Hewlett-Packard, British American Tobacco та деякі інші ТНК. Великі промислові концерни, такі як, наприклад, Westinghouse, ExxonMobil або General Electric, на українському ринку відсутні. Винятком стала — Mittal Steel, для якої її український актив — Криворізьсталь (сьогодні АрселорМіттал Кривий Ріг) — проміжна, а не

кінцева ланка виробничого ланцюга [6]. Для взаємодії з ТНК як в Україні, так і на світових ринках, необхідно створювати власні, українські транснаціональні структури. Вирішивши такі проблеми як складність адміністрування податків, кількості та складності отримання дозволів, надмірне технічне регулювання (сертифікація та стандартизація), часті перевірки органів державного нагляду, а також удосконаливши державне регулювання надходження прямих іноземних інвестицій та діяльності транснаціональних корпорацій, Україна зробить великий крок до безпечної взаємодії та взаємовигідної співпраці з транснаціональними корпораціями, що виведе нашу країну на міжнародний рівень та дозволить їй міцно закріпити свої позиції на ньому [8].

Таким чином, потенційними перевагами України від глобалізації для національного ринку праці є вступ України до міжнародних організацій; можливості прискорення реструктуризації та модернізації національного виробництва, що оптимізує структуру зайнятості; підвищення стандартів з оплати праці в результаті більшої відкритості економіки; посилення мобільності робочої сили та формування ринкової моделі поведінки шляхом посилення творчого характеру праці внаслідок набуття досвіду трудової діяльності за кордоном; збільшення експортного потенціалу за рахунок відкритого доступу на світові ринки, що забезпечуватиме створення нових робочих місць; підвищення конкурентоспроможності освітніх послуг, що забезпечуватиме підвищення освітнього рівня робочої сили та залучення іммігрантів на малопривабливі за умовами оплати та найму робочі місця [9].

Але глобалізаційні процеси поряд з перевагами створюють і ряд недоліків на національному ринку праці. Одним із суттєвих негативних впливів є погіршення якості людського капіталу внаслідок міграційного відтоку за кордон кваліфікованої робочої сили, від'їзду молоді та скорочення

Таблиця 5. Показники зовнішньої трудової міграції українців за країнами у 2010 році [6]

Країна	Виїхало у 2010 році, тис. осіб	Структура зовнішньої міграції за країнами, %
Кіпр	20	24,94
Ліберія	9	11,22
Греція	9	11,22
Великобританія	5	6,23
США	4	4,99
Німеччина	4	4,99
Латвія	3,3	4,11
Польща	2,4	2,99
Російська Федерація	2	2,49
Мальта	2	2,49
Інші країни	19,5	24,31

Таблиця 6. Міграційний рух населення України у 1990—2011 рр. [4]

Рік	Кількість наявного населення, тис. осіб	Кількість постійного населення, тис. осіб	Кількість постійного населення, %	Міграція населення України	
				Абсолютний приріст (скорочення) населення, тис. осіб	Темп приросту (скорочення) населення, %
1990	51838,5	51556,5	99,46	78,3	-
1991	51944,4	51623,5	99,38	151,3	0,13
1992	52056,6	51708,2	99,33	287,8	0,16
1993	52244,1	51870,4	99,28	54,5	0,31
1994	52114,4	51715,4	99,23	-142,9	-0,30
1995	51728,4	51300,4	99,17	-131,6	-0,80
1996	51297,1	50874,1	99,18	-169,2	-0,83
1997	50818,4	50400	99,18	-136	-0,93
1998	50370,8	49973,5	99,21	-152	-0,85
1999	49918,1	49544,8	99,25	-138,3	-0,86
2000	49429,8	49115	99,36	-133,6	-0,87
2001	48923,2	48663,6	99,47	-152,2	-0,92
2002	48457,1	48240,9	99,55	-33,8	-0,87
2003	48003,5	47823,1	99,62	-24,2	-0,87
2004	47622,4	47442,1	99,62	-7,6	-0,80
2005	47280,8	47100,5	99,62	4,6	-0,72
2006	46929,5	46749,2	99,62	14,2	-0,75
2007	46646	46465,7	99,61	16,8	-0,61
2008	46372,7	46192,3	99,61	14,9	-0,59
2009	46143,7	45963,4	99,61	13,4	-0,50
2010	45962,9	45782,6	99,61	16,1	-0,39
2011	45778,5	45598,2	99,61	17,1	-0,40

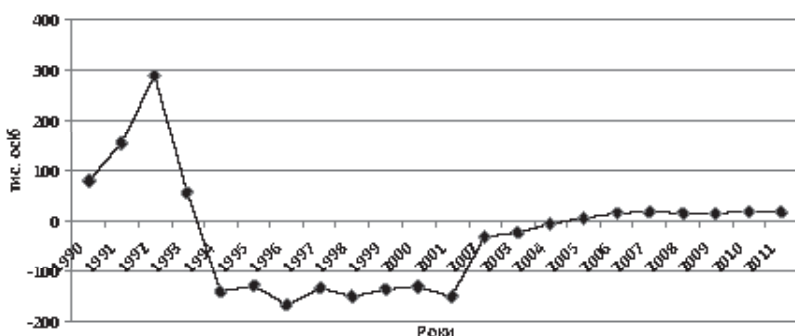

Рис. 2. Динаміка міграційного приросту населення України у період 1990—2011 рр.

кількості вітчизняних вищих навчальних закладів (із низьким рівнем конкурентоспроможності освітніх послуг) через посилення конкурентного тиску з боку зарубіжних навчальних закладів, що спричинятиме зниження частки осіб з вищою освітою в загальній чисельності зайнятого населення. Крім того, глобалізація може привести до звуження спеціалізації української економіки, збільшення імпорту застарілих технологій, що посилюватиме деформації в професійно-кваліфікаційній структурі зайнятості в напрямі зростання частки некваліфікованої праці [10]. Значною перешкодою є наступ розвинених країн на внутрішній ринок України з метою збуту виробленої ними продукції, що призводить до занепаду неконкурентоспроможних виробництв, збільшення в перспективі чисельності незайнятого населення, звуження масштабів вітчизняного виробництва, дискримінації національних товаровиробників тощо.

ВИСНОВКИ

Таким чином, глобалізація справляє подвійний вплив на ринок праці України. З одного боку, вона сприяє створенню і підтриманню нових робочих місць, приросту валового внутрішнього національного продукту, внаслідок чого підвищується рівень зайнятості, і відповідно — знижується безробіття, а з іншого — відбувається різке зменшення чисельності потенційної робочої сили, що негативно впливає на економіку. Участь України в процесах глобалізації сприяє

прискоренню впровадження системних реформ у країні, зокрема структурної перебудови економіки, що дасть змогу певною мірою протистояти негативним наслідкам глобалізації.

Дані перетворення можна здійснити шляхом:

- широкого залучення у виробництво вітчизняного наукового потенціалу; активізації інноваційно-інвестиційної діяльності відповідно до програм структурної перебудови економіки, відновлення інвестування ключових галузей економіки на рівні, який забезпечує активне оновлення основного капіталу;

- реформування заробітної плати з метою посилення її відтворювальної та стимулюючої функцій, пенсійної системи та системи страхування населення;

- удосконалення системи професійно-кваліфікаційної підготовки кадрів відповідно до вимог ринку та науково-технічного прогресу, збільшення інвестицій в галузі з орієнтацією на підвищення якості людського капіталу;

- збільшення фінансових надходжень до служб зайнятості несприятливих регіонів за рахунок державного перерозподілу всіх коштів, отриманих у регіонах залежно від потреб кожного з них;

- удосконалення механізму формування, розміщення та виконання державного замовлення на підготовку фахівців, науково-педагогічних і робітничих кадрів на основі даних про стан регіональних ринків праці;

- розширення сфери застосування праці за рахунок створення нових робочих місць через встановлення сприятливого інвестиційного режиму для підприємств, на яких створюються нові робочі місця, надання державної підтримки сільськогосподарським виробникам, підприємствам у депресивних регіонах;

- розробка та впровадження програм покращення демографічної ситуації в регіонах шляхом фінансової підтримки найбільш уразливих верст населення; забезпечення гідних соціальних гарантій тощо.

Таким чином, запорукою стабільності та конкурентоспроможності ринку праці України та її економіки в цілому є створення умов для збереження та розширеного відтворення висококваліфікованої робочої сили, здатної ефективно функціонувати в умовах високотехнологічного та інноваційного виробництва та глобальних викликів.

Література:

1. Програми Гідної праці — основа співробітництва МОП з Україною [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un.org.ua>
2. Офіційний сайт Міжнародної організації праці в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ilo.org.ua>
3. Доповідь про розвиток людини 2011/ Сайт Human Development Reports. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://hdr.undp.org/en/>
4. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Маршавін Ю. Глобалізація та ринок праці України/ Ю. Маршавін // Праця і зарплата. — 2011. — № 37 (761).
6. Уряд прогнозує залучення інвестицій в економіку України на рівні 100 млрд грн. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.newsru.ua/finance/13jan2011/mlrd.html>
7. Муквич О.І. Діяльність транснаціональних корпорацій в Україні/ О.І. Муквич [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/22_PNR_2010/Economics/70170.doc.htm
8. Беляев А.Ю. Создание ТНК в Украине, как движущая сила участия страны в международном обмене / А.Ю. Беляев [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.intkonf.org>
9. Надгара М.І. Парадигма ринку праці в умовах глобалізації / М.І. Надгара // Вісник Прикарпатського університету. Науковий журнал. — 2009. — № 7 (42). [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>